

Katedra Zdrowia Publicznego, Zakład Antropomotorycznych Podstaw Zdrowia
Akademia Wychowania Fizycznego i Sportu, Gdańsk, Wiejska 1
Department of Public Health Jędrzej Śniadecki Academy of Physical Education and Sport,

MAŁGORZATA RESIAK

***Aerobic fitness of 6-7-year-old overweight and non-overweight children
from 1994 to 2003***

Wydolność fizyczna dzieci 6-7-letnich z nadwagą i bez nadwagi w latach 1994-2003

Nadwaga i otyłość w wieku dziecięcym stanowią duże zagrożenie zdrowotne (Dietz 1998). Wiadomo również, że osoby, które posiadały nadwagę w dzieciństwie dwukrotnie częściej borykają się z tym problemem w wieku dorosłym w porównaniu z osobami, które tej nadwagi nie posiadały (Must 1996). Wg badań własnych, odsetek dzieci w wieku 6-7 lat z nadwagą i otyłością wzrósł w latach 1994-2003 u chłopców od ok.13% do prawie 20% a u dziewcząt od ponad 14% do 22% (Drabik i wsp. 2003). Uwzględniając ten fakt uznano, że należy sprawdzić jak zmiany te wpłynęły na sprawność układu krążenia u dzieci o różnym poziomie otłuszczenia ciała.

Celem badań było zaobserwowanie zmian jakie zaszły w poziomie wydolności fizycznej u dzieci z nadwagą i bez nadwagi w latach 1994-2003.

MATERIAŁ I METODY

W opracowaniu wykorzystano materiały zebrane w latach 1994-2003. Badaniami objęto 12370 chłopców i 11917 dziewcząt (średnia wieku-6,6 lat). Wykonano pomiary wysokości i masy ciała, na podstawie których obliczono wskaźnik masy ciała (BMI) wg wzoru: masa ciała (kg)/wysokość ciała² (m). Do oszacowania wydolności fizycznej, zastosowano 3 minutowy step-test o wysokości stopnia 30,5 cm, tempie wchodzenia – 24 wejścia i zejścia na minutę. Powysiłkowa średnia częstość skurczów serca stanowiła wskaźnik wydolności (Ww) (Kasch 1961). Częstość tę rejestrowano co 5 sekund przez minutę w siadzie, najpóźniej kilka sekund po ukończeniu wysiłku, przy użyciu sport-testera PE 3000. Stosując kryterium wartości 85 centyla BMI wyodrębniono dwie grupy dzieci: dzieci nie posiadające nadwagi (<85 cent. BMI) i dzieci z nadwagą (>=85 cent. BMI). Podziałów tych dokonano z uwzględnieniem płci.

WYNIKI

W tabeli 1 przedstawiono powysiłkową częstość skurczów serca w obu grupach chłopców w latach 1994-2003.

Tabela 1. Średnie arytmetyczne HR, odchylenia standardowe () u chłopców bez nadwagi (BMI<85 cent.) i z nadwagą (>=85 cent.)

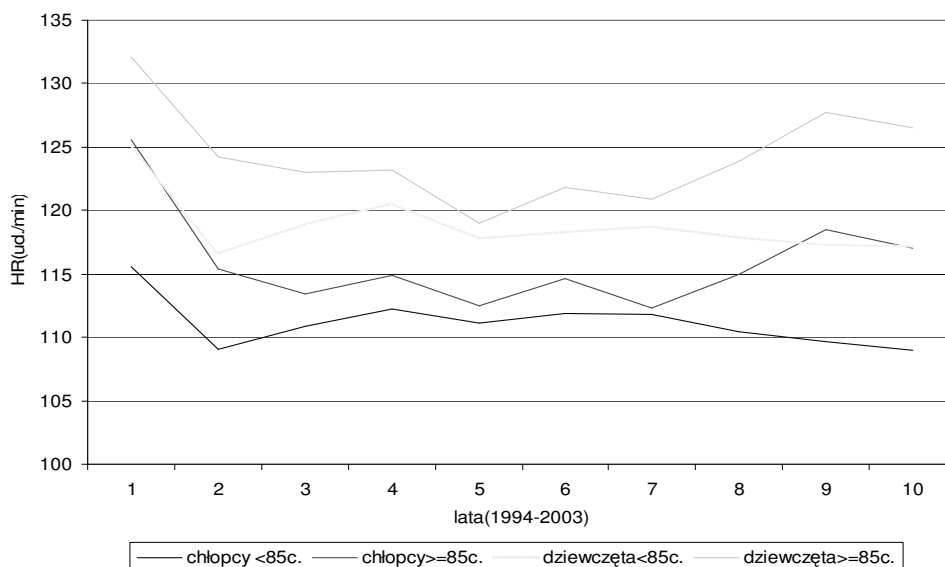
Rok badania	BMI<85 cent.		p	BMI>=85 cent.	
	N	HR \bar{X} (s)		n	HR \bar{X} (s)
1994	360	115,6(13,9)	0,0000	70	125,6(16,1)
1995	997	109,1(15,8)	0,0000	169	115,4(18,5)
1996	1137	110,9(13,8)	0,0139	223	113,4(14,2)
1997	1276	112,2(13,5)	0,0051	233	114,9(13,6)
1998	1277	111,1(12,2)	0,1389	191	112,5(12,1)
1999	1093	111,9(12,7)	0,0061	191	114,6(11,5)
2000	1162	111,8(12,3)	0,6274	163	112,3(12,4)
2001	1126	110,4(12,0)	0,0000	179	115,0(14,2)
2002	1097	109,7(11,8)	0,0000	175	118,5(13,5)
2003	1070	109,0(11,3)	0,0000	181	117,0(11,4)

Niższe powysiłkowe wartości częstości skurczów serca u chłopców bez nadwagi zarejestrowano we wszystkich 10-u latach. Jednak w latach 1998 i 2000 nie odnotowano istotności statystycznej tych różnic.

Tabela 2. Średnie arytmetyczne HR, odchylenia standardowe () u dziewcząt bez nadwagi (BMI<85 cent.) i z nadwagą (>=85 cent.)

Rok badania	BMI<85 cent.		p	BMI>=85 cent.	
	N	HR \bar{X} (s)		N	HR \bar{X} (s)
1994	353	124,8(14,4)	0,0004	60	132,1(15,3)
1995	935	116,6(18,2)	0,0000	164	124,2(20,3)
1996	1061	118,9(14,7)	0,0004	193	123,0(14,5)
1997	1180	120,5(14,3)	0,0091	231	123,2(14,7)
1998	1196	117,8(13,2)	0,2474	187	119,0(13,1)
1999	1079	118,3(13,5)	0,0010	195	121,8(14,4)
2000	1082	118,7(13,1)	0,0000	164	120,9(14,0)
2001	1015	117,9(14,1)	0,0000	167	123,9(13,2)
2002	1204	117,3(13,6)	0,0000	213	127,7(13,9)
2003	1056	117,2(12,8)	0,0000	182	126,5(14,1)

Przedstawione w tabeli 2 wartości średnie powysiłkowej częstości skurczów serca u dziewcząt, poza wynikami pochodzącymi z roku 1998, ukazały istotnie statystycznie wyższy poziom wydolności fizycznej grupy dzieci nie posiadających nadwagi.

Ryc.1. Powysiłkowa częstość skurczów serca u chłopców i dziewcząt w latach 1994-2003

Przebieg krzywych (ryc. 1) przedstawiających powysiłkowe wartości HR wskazuje na niekorzystną wzrostową tendencję w przypadku chłopców i dziewcząt z nadwagą. Ta tendencja w ostatnich 6-u latach w przypadku chłopców była istotna statystycznie przy poziomie $p=0,05$, zaś dla dziewcząt, w tych samych latach, poziom istotności statystycznej był wyższy i wyniósł $0,008$. U dziewcząt nie posiadających nadwagi nie zaobserwowano istotnych statystycznie zmian w poziomie wydolności fizycznej. Natomiast przebieg krzywej przedstawiającej wartości HR u chłopców z BMI poniżej 85 centyla wskazuje na pozytywną, malejącą w ostatnich 6-latach ($p=0,03$), tendencję. Omówienie wyników

Negatywny wpływ nadmiernego otluszczenia ciała na sprawność układu krążenia potwierdzony jest licznymi badaniami (Mleczo, Topisz-Starzewska 2000, Pate i wsp.1989). Potwierdziły ten fakt również nasze obserwacje pomimo, że kryterium 85 centyla BMI nie było bardzo rygorystyczne. To prawdopodobnie spowodowało, że w roku 1998, w którym odnotowano w przypadku chłopców najniższą wartość 85 centyla, w przypadku dziewcząt jedną z niższych w badanych latach, różnice w poziomie wydolności pomiędzy grupami nie były istotne statystycznie. Wydolność fizyczna jest jednym z pozytywnych mierników zdrowia (Przewęda 1999). Obserwacja tendencji dostarcza pośrednio informacji o zmianach w stanie zdrowia dzieci. Zatem stan zdrowia około 15% populacji od początku lat 2000. pogarsza się, co powinno budzić niepokój.

WNIOSKI

1. Przebieg zmian w poziomie wydolności fizycznej dzieci 6-7 letnich od początku lat 2000. jest odrębny w grupach dzieci z nadwagą i bez nadwagi. U chłopców nie posiadających nadwagi w ostatnich latach poziom wydolności fizycznej poprawił się, u dziewcząt zaś nie zmienił. Natomiast, w tym czasie, w grupie dzieci z nadwagą, zarówno chłopców jak i dziewcząt, poziom ten się obniżył.
2. Uznając znaczenie wydolności fizycznej, należy tworzyć programy kierowane do dzieci z nadwagą i otyłych.

PIŚMIENNICTWO

1. Dietz W.H., Health Consequences of Obesity in Youth: Childhood Predictors of Adult Disease. *Pediatrics*, 1998,101, 518S-525S.
2. Drabik J. i wsp., The epidemic of obesity in preschool children as a public health problem in Gdańsk, *Research Yearbook 2003, AWFIS Gdańsk*, 109-115.
3. Kasch F.W., A comparison of the exercise tolerance of post-rheumatic and normal boys. *J. Assoc. Phys. Mental Rehab.* 1961, 15, 35-40.
4. Mleczek E., Topisz-Starzewska J., Wydolność tlenowa a grubość tkanki tłuszczowej u dzieci z regionu Polski południowo-wschodniej, w: *Auksologia a promocja zdrowia*, Kielce 2000, 109-122.
5. Must A., 1996, Morbidity and mortality associated with elevated body weight in children and adolescents. *Am. J. Clin. Nutr.*, 63, 445S-447S.
6. Pate R.R. i wsp., Relationships Between Skinfold Thickness and Performance of Health Related Fitness Test Items, *Research Quarterly For Exercise and Sport* 1989, 2, 183-189.
7. Przewęda R., *Promocja zdrowia przez wychowanie fizyczne w: Promocja zdrowia* (red. J.Karski), Warszawa 1999.

STRESZCZENIE

Celem badań było zaobserwowanie zmian jakie zaszły w poziomie wydolności fizycznej u dzieci z nadwagą i bez nadwagi w latach 1994-2003. Badaniami objęto 12370 chłopców i 11917 dziewcząt (średnia wieku-6,6 lat). Wykonano pomiary wysokości i masy ciała, na podstawie których obliczono wskaźnik masy ciała (BMI). Do oszacowania wydolności fizycznej, zastosowano 3 minutowy step-test o wysokości stopnia 30,5 cm, tempie wchodzenia – 24 wejścia i zejścia na minutę. Powysiłkowa średnia częstość skurczów serca stanowiła wskaźnik wydolności (Ww). Przebieg zmian w poziomie wydolności fizycznej badanych dzieci od początku lat 2000. był odrębny w grupach dzieci z nadwagą i bez nadwagi. U chłopców nie posiadających nadwagi w ostatnich latach poziom wydolności fizycznej poprawił się, u dziewcząt zaś nie zmienił. Natomiast w tym czasie, w grupie dzieci z nadwagą, zarówno chłopców jak i dziewcząt, poziom ten się obniżył.

SUMMARY

The aim of the study was to observe changes of aerobic fitness level in overweight and non-overweight children from 1994 to 2003. 12370 boys and 11917 girls were investigated. Body height and weight were measured and BMI was calculated. To evaluate the level of aerobic fitness a 3-minute step-test was applied. The step was 30,5 cm high and frequency of the exercise 24 steps per minute. After the effort a heart rate average became a capacity index. Changes in the level of aerobic fitness in overweight and non-overweight children were different since the beginning of 2000. In non-overweight boys the aerobic fitness level improved, but did not change in girls. However at the same time this level decreased in the group overweight children (boys and girls).